DREPT INTERNAȚIONAL

RESPECTAREA DREPTULUI COPILULUI LA ABITAȚIE ÎN FAMILIE ÎN JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Violeta COJOCARU
CZU: 341.231.14:341.64(4):347.633 violetacojocaru@yahoo.fr

Conștientizarea utilității de a contura o protecție specială în jurul dreptului copilului la abitație în familie a produs o revoluţie în procesul instituirii şi reglementării unor măsuri speciale de asistenţă şi protecţie a lui, precum şi a unor organe prin intermediul cărora acesta şi-ar putea exercita dreptul la abitație în familie fără a fi în vreun fel lezat sau prejudiciat.

În temeiul dreptului internațional, art. 5 din Convenția privind Drepturile Copilului prevede că „statele părți vor respecta responsabilitățile, drepturile și îndatoririle ce revin părinților, [...] de a asigura, de o manieră corespunzătoare capacităților în continuă dezvoltare ale copilului, îndrumarea și orientarea necesare în exercitarea de către copil a drepturilor recunoscute în prezenta convenție" [1]. În completare, art. 9 din Convenție prevede că un copil nu poate fi separat de părinții săi împotriva voinței sale și că toate părțile trebuie să aibă posibilitatea de a participa la procedurile referitoare la această situație.

Articolul 9 a Convenției Europene a Drepturilor Omului [2] prevede că un copil nu poate fi separat de părinții săi împotriva voinței sale și că toate părțile trebuie să aibă posibilitatea de a participa la procedurile referitoare la această situație. Convenția Europeană a Drepturilor Omului impune totodată în sarcina statelor obligații pozitive de garantare efectivă a exercitării dreptului copiilor la respectarea vieții de familie, cu considerarea de către autoritățile judiciare și administrative a interesului superior al copilului în orice decizie legată de dreptul acestuia la respectarea vieții sale de familie în general, și în special a dreptului copilului la abitație în familie.

Dreptul copilului la respectarea vieții de familie este unul complex și include în sine o serie de drepturi compuse, cum ar fi: dreptul copilului de a fi îngrijit de părinții săi (dreptul la abitație), dreptul de a

întreține relații personale cu ambii părinți, dreptul de a nu fi separat de părinți, cu excepția cazului în care acest lucru este în interesul superior al copilului, precum și dreptul la reîntregirea familiei.

În această ordine de idei, considerăm oportună analiza dreptului copilului la abitație în familie în calitatea sa de drept compus al dreptului la respectarea vieții de familie prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. Or, o abordare arbitrară poate scoate la lumină aspecte și subtilități specifice copilului ca beneficiar al acestui drept.

În ceea ce vizează Republica Moldova, atestăm un cadru legal adaptat la prevederile internaționale, astfel încât art. 16 a Legii privind drepturile copilului consacră în mod corespunzător dreptul la abitaţie în familie. Potrivit acestuia, fiecare copil are dreptul să locuiască în familie, să-şi cunoască părinţii, să beneficieze de grija lor, să coabiteze cu aceştia, cu excepţia cazurilor în care despărţirea de un părinte sau de ambii părinţi este necesară în interesul copilului. [3]

CEDO statuează pe lângă prevederile enunțate *supra*, faptul că dreptul la abitație în familie nu este absolut, ci este supus unor limitări. Acestea sunt inserate în textul art. 8 alin. (2), care prevede că dreptul la abitație în familie poate fi limitat în măsura prevăzută de lege și dacă constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului subliniază în numeroasele hotărâri emise pe tărâmul articolului 8 al Convenției că acesta stabilește, în primul rând, obligația statului de a nu interveni în viața de familie [4]. Statele au însă și o obligație pozitivă în acest sens, și anume, cea de a lua măsurile necesare atât pentru a sprijini părinții și familiile, cât și pentru a proteja copiii împotriva eventualelor separări. Copiii ar trebui să fie separați de părinții lor numai în circumstanțe excepționale. În aceste cazuri, trebuie depus efortul maxim pentru păstrarea relațiilor personale și, atunci când este cazul, pentru „reîntregirea” familiei. Statele dispun de o marjă largă de apreciere la luarea deciziei inițiale de a separa copiii de părinții lor [5].

În cazul în care nu mai poate fi exercitat dreptul copilului la abitație în familie, continuă să existe dreptul copilului de a întreține relații personale cu ambii părinți în toate formele de separare parentală: cea produsă de familie și cea dispusă de stat, acesta fiind un drept garantat de către articolul 8 al CEDO. Garantarea dreptului copilului de a întreține relații personale cu părinții săi și la reîntregirea familiei implică faptul că interesul superior ar trebui să primeze, cu acordarea importanței corespunzătoare opiniilor copilului, în conformitate cu vârsta și maturitatea sa, chiar dacă acestuia nu i-a fost respectat dreptul la abitație în familie.

Sfera de aplicare a dreptului de a întreține relații personale cu ambii părinți diferă în funcție de context. În cazul unei decizii a părinților de a se separa unul de celălalt, sfera de aplicare devine mai îngustă și, în mod normal, poate fi limitată doar de interesul superior al copilului. În contextul unei separări dispuse de stat care rezultă, de exemplu, din expulzarea sau încarcerarea unuia dintre părinți, autoritățile statului acționează în sprijinul unui interes protejat și trebuie să respecte un echilibru just între interesele părților și obligația de a garanta interesul superior al copilului. Dreptul copiilor la abitație în familie, precum și cel de a întreține relații personale cu ambii părinți se aplică în ambele cazuri [6, p. 81].

Curtea afirmă „faptul că părintele și copilul se bucură reciproc unul de compania celuilalt constituie un element fundamental al vieții de familie” [7]. Totuși, Curtea subliniază și că acest drept poate fi limitat de interesul superior al copilului, situație analizată anterior, în temeiul prevederilor CEDO. Acest drept, potrivit Curții, se află în centrul procesului de luare a deciziilor judiciare cu privire la încredințarea copilului și relațiile personale cu copiii, iar în acest context în mai multe cauze cercetate, Curtea a menționat, explicit sau implicit, interesul superior al copilului în contextul cauzelor privind încredințarea și menținerea relațiilor personale.

CtEDO militează pentru o abordare bazată pe drepturile și interesul superior al copilului și în ceea ce privește deplasările necorespunzătoare cu încălcarea acordului cu privire la încredințare și a dreptului copilului de a nu fi separat de părinți, cu excepția cazului în care acest lucru este în interesul superior al copilului.

Drept concluzie, am conchis asupra necesității delimitării și abordării separate a dreptului la abitație în familie a copilului, chiar, dacă în majoritatea cazurilor, Curtea Europeană a Drepturilor Omului îl analizează sub aspect general, prin prisma dreptului la respectarea vieții de familie, pronunțându-se în multitudinea a cazurilor asupra diligenței excepționale de care autoritățile naționale trebuie să dea dovadă în soluționarea chestiunilor ce vizează acest drept.

Referințe:

1. Convenţia cu privire la drepturile copilului din 29.11.1989. În: *Tratate Internaţionale,* vol. 1, p. 51. În vigoare pentru Republica Moldova din 25.02.1993 (Accesat la 22.08.2020).
2. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Consiliul Europei 04.11.1950. În: *Tratate Internaţionale,* vol. 1, p. 341. În vigoare pentru Republica Moldova din 12.09.1997 (Accesat la 23.08.2020).
3. Legea nr. 338-XIII din 15.12.1994 privind drepturile copilului. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 13 art. 127. În vigoare din 02.03.1995.
4. *CEDO, R.M.S. vs Spania*, nr. 28775/12, 18 iunie 2013, punctul 69.
5. *CEDO, Y.C. vs Regatul Unit*, nr. 4547/10, 13 martie 2012, punctul 137.
6. AGENȚIA PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE ȘI CONSILIUL EUROPEI. *Manual de drept european privind drepturile copilului.* 2015 [Accesat pe 27.08.20] Disponibil: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2015-handbook-european-law-rights-of-the-child_ro.pdf*;*
7. *CEDO, K și T. vs Finlanda [GC],* nr. 25702/94, 12 iulie 2001, punctul 151.